

Pakolaispoika Grigori Aleksejeffin muisteluksia Markkisenvaarasta

Grigori Aleksejeff.

Grigori ei enää ole keskuudessamme, sillä hän meni manan majoille 1. maaliskuuta tänä vuonna. Vain muutamia viikkoja ennen kuolemaansa hän kertoi haastattelijalle nämä muisteluksensa kotikylän entisestä elämästä.

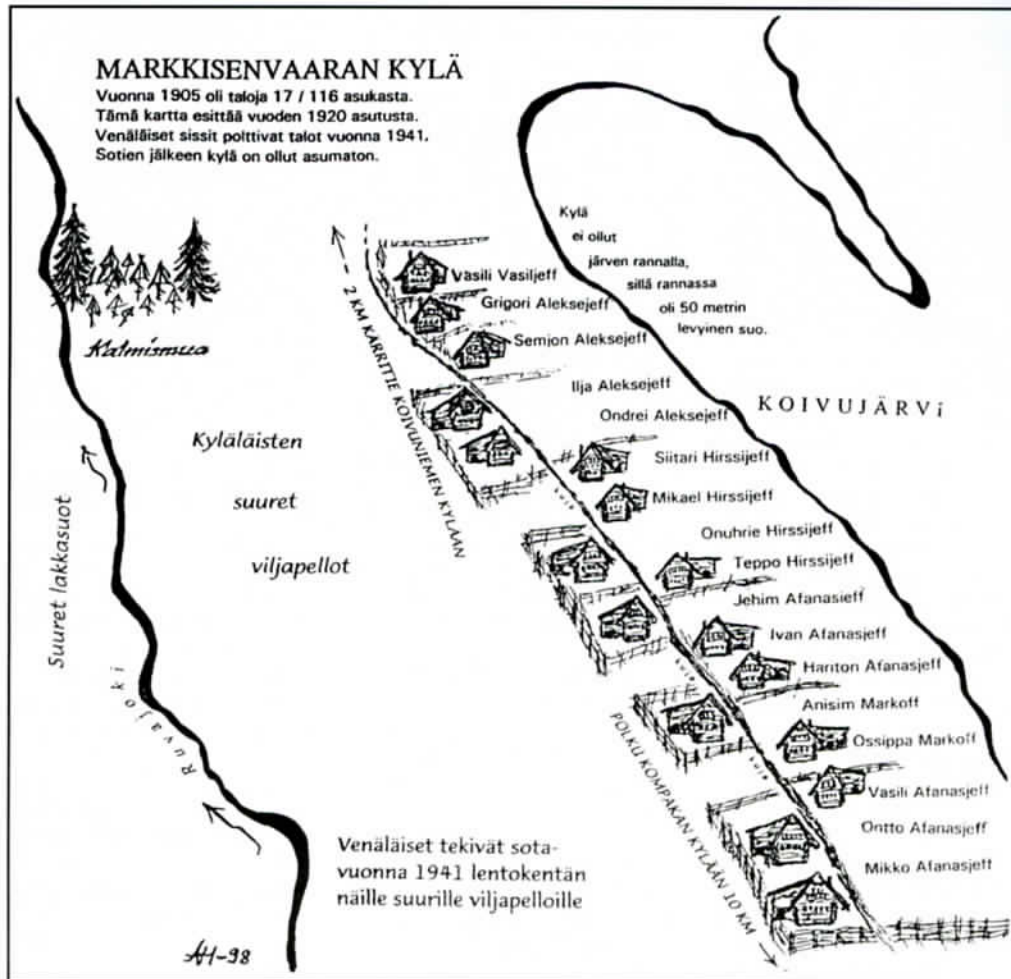
*

Grigori Aleksejeff syntyi 1906 Tunkuan Markkisenvaaran kylässä. Perheessä oli kolme lasta; Sergei, Jekaterina ja Grigori. He olivat äitipuolen hoidossa, sillä oma äiti oli kuollut.

Kotikylässä oli 17 taloa. Kylä ei ollut aivan Koivujärven rannassa, vaan vaaran rinneessä, sillä järven ranta oli suoita. Koivujärvi oli kalaisa. Siitä saatiin melkein kaikkea kalaa muikusta alkaen. Nälkää ei kylässä nähty Grigorin elinaikana eikä heidän isänsäkään puhunut koskaan ruuan puutteesta.

Sieniä kerättiin talvivaroiksi paljon, ja Grigori oli Suomessa eläessäänkin ahkera sienien syöjä. Samaten hän oli silinsyöjä; silliä piti aina olla pöydässä.

Isä Ilja oli ammatiltaan suutari. Hän kiersi naapurikylistäkin suutarimassa. Sen lisäksi Ilja kävi sillin pyynnissä meren rannikolla. Saalis myytiin ja myös suolattiin tynnyreihin kotitarpeiksi. Grigori kertoi, että pojannulikat varastelivat tynnyreistä sillejä ja kauppasivat niitä - kelle lienevät myyneetkin- ja saivat sillä konstilla vähän rajaa itselleen.

Koulu ja kauppa olivat Koivuniemessä, jonne oli parin kilometrin verran pahaista kärrytietä. Markkisenvaarassa oli isot viljapellot ja niistä Grigori kertoi seuraavaa: Markkisenvaaran asukkailla itsellään oli vain muutamia lehmii, hevonen ja lampaista. Suuria peltöjä ei tar-

vittu, joten Koivuniemen "pohatat" viljelivät Markkisenvaaran peltöjä omiensa lisäksi ja saivat niin paljon viljaa, että kuljettivat sitä pahaista vuosina Suomeen asti myytäväksi. Grigorin isä Ilja oli ollut useita kertoja mukana "kasakkana" noilla koivuniemäläisten viljan-

ajomatkoilla Suomeen.

Koulun Grigori oli käynyt Koivuniemessä. Hän kertoi muistavansa hyvin Ukki Väinämöisen, jolla oli valkea tukka ja valkea parta. Samaten hän muistutteli nimeä Ilmarinen, mutta ei tarkemmin muistanut, mikä mies tämä oli ollut. Gri-

Me oman lehtemme lukijat!

Kun luemme omaa lehteämme Karjalan Heimoa, niin usein marisemme tyytymättöminä, että "meidän suvun kylistä ei koskaan kerrota lehdessä mitään". - Kuinka lehti voi kertoa ja kirjoittaa kylistämme, jos me emme itse kerro lehden toimitukselle omista kylistämme?

Karjalan Heimo on luvannut kertoa kaiken teidänkin kylistänne, mutta teidänkin työtä "isänne tai äitinne kotikylän löytämiseksi". Kylät ovat kadonneet kartoiltakin eikä niitä kaikkia yksi toimittaja kerkiä etsimään. Suomessa ja vallankin Karjalassa on vielä haastateltaviksi meidän kylien vanhuksia, babuskoita ja dieduskoita, jotka mielellään muistelevat juuri meille "armaille oman kylän juurista syntyneille lapsille" kaiken kylän elämästä ja eläjästä.

Sen sain itse omakohtaisesti kokea. Tiesin, että Tunkuan erikoisnumero on lehden toimituksessa suunnitteilla, mutta saatuaani mielenkiintoisia tietoja vanhuksilta jopa kyläkartojen tekemiseenkin, päätin tarjota niitä Karjalan Heimoon. Lehti ottikin kirjoitukseni summansuuren kiitoksen kera sivuilleen ja esittelee nyt tässä numerossa näitä tuntemattomia Valkean Meren puolen "meidän suvun kyliä". Jatkossa seuraa vielä lisää.

Tulkaa siis mukaan kokoamaan tietoja vanhempienne entisistä kotikylistä! Tätä toivoo Tunkuan juurista syntynyt ANJA MALINEN (Kuhmo).

gori kertoi, että Koivuniemestä vietiin salaa ruokaa Väinämöiselle ja muille miehille, jotka piilottelivat syrjäisessä kalamajassa.

Ilja-isä ja Sergei-veli olivat liittyneet metsäsissisiin ja tulivat aikanaan näiden mukana Suomeen. Molemmat palasivat kuitenkin myöhemmin Karjalaan, mutta Grigori ei tiennyt heidän kohtalostaan mitään.

Grigorin sisar Jekaterina jäi Karjalaan, mutta Grigori pakeni yhdessä poikakaverinsa kanssa Suomeen ja Kuhmoon. Pakolaiskouluun hän ei mennyt, vaan etsi itselleen rengin paikan Kuivalan talosta. - Tilan omistivat veljekset Antti ja Otto Kyllönen, jotka sittemmin perustivat Kuhmoon linja-autoyhtiön ja matkatoimiston.

Suomessa Grigorista tuli Risto Ruva. Jatkosotaan hän osallistui Rukajärven suunnalla ja koetti pyrkiytyä kaukopartiomiesten mukaan päästäkseen katsomaan kotikyläänsä Markkisenvaaraa. Häntä ei kuitenkaan päästetty omasta joukko-osastostaan. Myöhemmin Hyvinkään kaukopartioveteraanit kertoivat Ristolle, että Markkisenvaaran laajat viljapelot olivat sotilaslentokenttänä. - AM

Tunkuan kyläinventaarior

Maasjärvi (vanha): on asukkaita

Tunkua: noin 60 asukasta

Kevättämäjärvi: viisi taloa/ yhdeksän eläjää

Koivuniemi: kolme sotien jälkeen tehtyä taloa ja kaksi dat-saa, asukkaina vain kesänviettäjiä "Moskovasta saakka". Kalmismua paloi 1970-71 metsäpaloissa.

Markkisenvaara: yksi heinämiesten mökki, mutta heiniä ei ole niitetty enää vuosiin ja pelot kasvat metsää. Kylässä käy kesäisin marjastajia ja kuljeskelee "jonninjoutilasta sakkia".

Lusmanvaara: yksi uittomiesten kämpä kesäkäytössä.

Djemosenvaara: kaksi dat-saa.

Suurijärvi: vanha mökki, jossa asuu "vanha akka".

Lukinsaari: ainoa talo tyhjeni syksyllä 1997, kun fermeri hukui.

Kaikki muut kylät ovat haihtuneet muistojen joukkoon. - AM

"Elämää tässä hulusa maasa"

Näin Osmo eli Osip Afanasjev kirjoitti Tunkuan Klimkoljasta. Hänen isänsä Ville Afanasjev oli syntynyt Markkisenvaaran kylässä ja äiti oli Kompakasta Guzijev-sukua. Osmo vietti lapsuus- ja nuoruusvuotensa kotikylässään syntymästään 1929 lähtien aina vuoteen 1940 saakka. Siihen väliin sattui myös heidän perheessä suruvuodet, kun isä Ville vangittiin ja vietiin viimeiselle matkalleen 1938. Äiti jäi elämään lastensa kanssa mökkiin.

Ville oli liittynyt 1920-luvun alussa veljiensä kanssa metsäsissisiin, osallistunut Karjalan kapinaan ja paennut sitten Suomeen. Mikko-setä ja osa äidin puolen Guzijev-sukua jäi asumaan pakolaisina Suomeen, mutta Ville palasi kotiin perheensä luo.

Osmo kertoi vuosista 1937-38 seuraavasti: "Kun isä vangittiin Markkisenvaaraan, tuli naapurikylän Koivuniemen Juho Jevstratoff meitä katsomaan ja rupesi muille isäksi, mutta sitten Juho-setäkin vietiin". - Omat isät ja kasvatusisät vähenivät ja pikkumiehet leimattiin kansanhollisten pojiksi.

Afanasjevin isätön perekunta eli mökissään sotaan saakka, jolloin he muuttivat Maasjärveen. Osmo alkoi kulkea metsätöissä "virsut jalassa". Vaatteet olivat repaleiset, ruokaa niukasti ja hän "kuihui". Joulukuussa 1941 kylänsä rahvas häädettiin evakkotielle Komin alueelle, missä oli "vilu ja nälkä".

Jatkosodan vuosina venäläisen partisaanijoukko Vperjot (Eteenpäin) poltti melkein kaikki Tunkuan kunnan länsilaidan kylät. Näin häipyivät savuna taivaalle Klimkolja, Hiisjärvi, Suurijärvi, Vennäsjärvi, Kompakka, Viiru, Markkisenvaara, Lusmanvaara, Kuikkavaara, osa Lukinsaarta ja puolet Koivuniemen kylästä.

Koivuniemen kylän puolikas tuhoutui näin: Lukinsaareen sijoitettu ilmatorjuntaryhmä PVO ampui suomalaisen sotilaskoneen alas. Lentokone putosi kylään sytyttäen siellä viimeisetkin rakennukset tuleen. Näin Koivuniemi tuhoutui lopullisesti. Kylään rakennettiin sodan jälkeen uusia taloja ja näistä "uusista" on jäljellä kolme, mutta aitoja karjalaistaloja ei ole ainoatakaan. Kolhoosielämä kylässä jatkui vielä vuo-

sia, kunnes sammui kokonaan 1970.

Karjalassa elävä isäni kotikylän mies, Semenoffin pappi, antoi täsmälliset lisätiedot Koivuniemen kohtalosta; olihan se hänen kotikylänsä. Foma Semenoff, syntynyt 1915, jäi Karjalan kapinan aikaan 7-vuotiaana poikasena kylään ja eli siellä sotavuosiin saakka. Niinpä hän tiesi tsasounan kohtalonkin ja osasi avustaa Koivuniemen kyläkartan laatimisessa.

Osmo Afanasjev muisteli, että Markkisenvaaraan oli 17 taloa vaaran rinteessä. Koivujärven rantaan taloista oli vajaa sata metriä. Kylän takana oli suuret peltoaukeamat ja niiden takana virtasi Ruva-joki. Joen takana avautuivat hyvät lakka-suot.

Markkisenvaaraan oli oma, vanha kalmismua kauniilla hiekkakankaalla, mutta sinne ei haudattu enää 1930-luvulla, vaan vainajat kuljetettiin kärjyillä tai reellä Koivuniemeen haudattavaksi. Myös alakoulu oli Koivuniemessä.

Ukki Väinämöinen metsäsissien isänä

Metsäsissit eivät unohtaneet henkistä johtajaansa Ukki Väinämöistä, vaikka joutuivat siirtymään leivän perässä länteen, töihin Martinniemen ja Veitsiluodon sahoille. Siellä he toimivat Karjala-kerhoissaan. Seuraavassa säilyneistä asiapapereista joitakin näytteitä yhteydenpidosta puolin ja toisin:

Veitsiluodon Karjala-kerhon laulajat olivat Sortavalan laulujuhliissa ja tällä matkallaan poikkesivat 2.8.1934 laulutervehdyksellä Ukin luona. Tästä kerrottiin kerhon joulujulkaisussa seuraavasti:

"Tämän retken kauneimpien muistojen joukkoon liittyy käynti Vuokatissa Ukki Väinämöistä tervehtimässä. Elokuisen illan hämärtyessä kajahti ilmoille surunvoittoisa sävel 'Jo Karjalan kunnailla lehtii puu', jota kuuntelemaan hiipi itse Ukki Väinämöinen, hän Karjalan harmaahapsinen urho, kansansa herättäjä, Karjalan oikeuksien esitaistelija.

Voi helposti arvata, mitä Ukin sydämessä liikkui tuona

"Kirkossa" käytiin Kompakassa, missä oli ainoa säilynyt tsasouna. Sinne soudettiin tai käveltiin kymmenisen kilometrin matka. Osmo kertoi käyneensä siellä mummonsa kanssa ja vielä myöhemminkin vuosien 1940-41 Maasjärvellä asuessaan he soutivat järviä myöten Kompakan tsasounaan. Sinne matkasi rahvasta muistakin Tunkuan kylästä, sillä jumalanpalveluksia pidettiin vielä 1930-40 -luvulla. Sitä Osmo vain ei jaksanut muistaa, kuka ne toimitukset tsasounassa suoritti.

Koivuniemessä hän muistelee olleen ehkä 24 karjalaistaloa "ihmisauntona". Osa taloista oli näet otettu kyläneuvoston ja kolhoosin käyttöön. Tsasounasta oli tehty paloasema. Yksi kirkonkelloista oli palohälyttimenä ja kolme muuta oli viety metalliroimuksi. Kolhoosi Päivännousun navetassa ammuivat oman kylän lehmät ja lähikylienkin liiat lehmät, ja tallissa hirnuivat kaikki hevoset.

hetkenä seisossaan meidän nuorten joukossa. Hänen ajatuksiansa tulkitsivat muutamat lausumansa sanat: "Kiitän, veikkoset, tästä kunnioituksesta. Kymmentä vuotta nuoremaksi teitte minut tällä käynnilläänne. Muistan joka päivä Karjalaa ja rukoulen sen puolesta. Teitä nuoret minä rukoulen, älkää jättäkö rakasta Karjalaa sortajalle".

Vuokatissa, 20.12.1936

Weitsiluodon Karjala-kerho. Minä tervehdin teitä Kerholaiset sekä kaikki Karjalan pakolaiset ja toivotan teille Iloista Joulua ja tulevaa Uutta Vuotta. Minulla on iloinen muisto siitä, että työ Kerholaiset kävijä minua tervehtimässä juhliille mennessä ja palatessa, josta olkoon teille suuri kiitos, ja Jumala teitä auttakoon edempään viedä Karjalan asijaa. Minä pyydän teitä Kerholaiset, kirjottakaa minulle teidän nykyisistä harastuksista ja elämästä, sillä se on minulla suuri ilo saada tietää teistä, veljet ja lapset. Minun nykyinen osoite on seuraava: